

Reuer. P^ri. Alphonso Salmeroni sodalitat^{is} Jesu sodali.
Gentianus Heruetius S. P. D.

Cum tu me agrotantem, quod tua fuit humanitatis, nudius tertius inuissus, inter ceteros sermones, quos inter nos contulimus, hic fuit precipuus, quod cum ego dixissem tandem abesse cogerentur Episcopi hoc maxime infelicissimo tempore quo tot undiq; oriuntur lupi, qui miserrimas pecudes dilaniant, discerpunt ac dilacerant, tu quoq; te hoc ipsum egre ferre proutulisti: et hoc etiam adiecasti id eo magis esse dolendum, quod unicum iuris Diuini uocabulum tanq; aliquod malum aureum in medium iniectum, tantam inter Patres excitauit dissensionem, ut his iam sex mensibus feliciter ceptum Concilij cursum retardauerit. Quod quidem te eo magis mirari dicebas, quod non sit adeo magna inter eos controuersia. Nam cum utriq; residentiam in suis Ecclesijs fateantur esse necessariam, alij eam iuris esse Diuini absolute censent, alij aut iuris quidem esse Diuini sed per Ecclesiam, id est per sumum Pont. Cum aut quærerem si res non est adeo magni momenti, qui sit ut alij hanc iuris Diuini particulam Decreto de residentia contempere inseri cupiant, alij eam cane peius et angue fugiant, et horreant, dixisti nung; permissurum ex Pont. et qui eius partes sequuntur ut de Pontificia detrahatur auctoritas detrahatur aut uiri si propter hanc adiectam Iuris Diuini particulam a Pontifice accersiti, aut aliquo missi Episcopi parere recusarent. Omitto cetera quae dixisti, nempe et sacris Literis nusq; adstrui residentiam, et primum dixisse Caietanum residentiam esse iuris diuini: cautius aut esse et consultius si panis Canonicis, usq; grauissimis iubetur residentia, quod si statuatur eam esse iuris Diuini, quod impune et facillime uidemus uiolari quotidie. Haec quidem dixisti, quibus ut respondeam non uideo mihi magnopere laborandum. Nam cum pascere gregem sit iuris Diuini necesse est et cum Episcopatu alieni mandat Pontifex id quoq; mandat quod est iuris Diuini, nempe ut gregem pascat, et ea ratione ut resideat. Si aut ante Caietanum nemo scripsit residentiam esse iuris Diuini, minime est

dubitandum mirandum. nam nemo unq̄ de eo dubitauit, neq̄ ut id sciberet
 Caletanum aliud impulit, quam quod per summam indignitatem uideret suas
 Ecclesias ab Episcopis deseri. qua quidem in re magis est laudandus, quod
 cum esset Cardinalis, nec quicq̄ esset, quod amplius ambiret, Episcopos uera seri-
 bendo sui officij admonuerit, quam Catharinus et Campegius, quos iuris non esse
 Diuini residentiam primos omnium dicentis, Episcopatibus quos habebant maius
 aliquid ambysse non leuis est coniectura. Si paucis aut Canonici non potue-
 rint halterus Epi contineri in officio, quid uetabit experiri num adiecta
 iuris Diuini particula amplius aliquid poterit? Fieri quidem potest ut nō
 multum prosit, at ut obsit non potest fieri. Quod ergo prodesse potest, non pot
 aut obesse, id ne disertis uerbis exprimaturs quid opus est tantopere contendere?
 Sed hac ut dixi omitto, ad ea uenio quae dixisti subodorare Pontificem
 et qui eius partis tuentur, fore ut dicto Pontificis minus pareant Episcopi
 et ita eius Pontificiae detrahatur auctoritati, si iuris Diuini particula ad-
 iiciatur Decreto de residentia. Ea aut dicam quae cum tu mecum loque-
 baris minimē cogitabam, cum tu aut discessisses mēi uenerunt in mentem
 reputanti et diligentius examinanti uerba quae apud me feceras. Atque
 primum quidem omnium hoc mēi occurrit sacrosanctum Tridentinum
 coactum esse Conc^m ut et profligantur haereses et lapsa Ecclesiastica repa-
 retur disciplina. Disertis enim uerbis expressum est id ideo congregari
 ut reformetur ecclesia tam in capite q̄ in membris. Quod quidem maxima
 spem dedit bonis omnibus fore ut prisci illi et incorrupti mores in mlti-
 tudinem restituerentur, cum quod propter diuturnam et longi temporis
 praescriptione munitam consuetudinem per se non posset facile efficere
 Pontifex, id liberae sanctae Synodi permitteret arbitrio. Et iam cessabat
 quae plurimorum animis insederat quaestio opinio nolle Pontifices congre-
 gare Concilium quod timeret sui et suorum reformationem. ex hoc aucti-
 et dignitati Pontificis quantam putas factam esse accessionem? Quae certi
 futura erat longe maior si ips^{que} sua uerba praeseferrebant facta quoq̄ respon-
 dissent

discent. Sed cum subdubitari ceptum est, et deinde manibus quodam modo pal-
pari simplicibus offundi tenebras, et qui dolus est malus, aliud agi aliud sum-
lari subitum mirandum in modum refraxit quam de Pontifice boni omnes conce-
perant, optimo. Quamquam meo quidem iudicio non tam huius rei culpa est in su-
mum Pont. conferenda, qui non minus est re quam nomine pius quam in numerarios
aliquot Episcopos, et curia Romana aliquot asseclas, qui partim officij sui
immemores, et Ecclesias deserentes, partim maiora captantes, et manes
titulos ambientes non minus sunt additi Romae quam servi glebae quorum tam
importuna et caeca est ambitio, ut malint Germaniam perpetuis agitari se-
ditionibus, recuperanda Anglia omnem spem omitti, Franciam quae su-
mor, Pontificum potentissimum et tutissimum semper fuit propugnaculum
e Catholicorum manibus, quod nunc est maxime timendum eripi. celum
denique terrae misceri, quam in animum adducere ut relicta Roma suos greges
pascant. qui sunt adeo inconsiderati ut cum proximus ardet paries
suam quoque rem agi non uideant. Huius funesti quod nunc est in Gallia
belli quis futurus sit exitus Deus nouit. Mirum certe ualde timendum
uidetur, ne cum omnium nostri temporis, absit uerbo inuidia quam et
uirtute et mente superauit, Imperatorum fortissimus et omnibus aliqui
uirtutibus adeo absolutus, ut nullum ei uitium auri sint unquam obijcere
aduersarij, et qui solus praelia praelia domini pugnasse dici posset Dux
Guiseanus, non minus immatura quam uiolenta morte nobis sit praereptus
totumque iam uiri fortis pro fide Catholica suscepta gloriosa martyris corona
in hoc bello ceciderunt. timendum est inquam ne si mores nostros non
corrigimus, deus permittat ut Gallia, Anglia, et Germania, conuulsa
uel forte etiam conspirante Italia coniunctis simul copiis de Ecclesiasticis
qui nolunt corrigi peccatis penas sumant. Deus faxit ut manus meus
Sic sit metus. At facile id fieri posse quemlibet uel parum cordatum
ipsa docet experientia. Si quid in Germania et Anglia intra paucos
annos et nuperrime in Gallia factum sit recordetur. Sed ut ad rem
redeamus

redeamus, exceptis paucis, qui sincera, et illasa conscientia libere dicunt, quod
 sentiant, maxima ex parte sunt eiusmodi, ut dixij Episcopi qui iuris Divini
 particulam Decreto de residentia addi nolunt. qui cum Summi Pontificis auctoritatem
 se defendere simulant, re vera autem suae ambitioni, et libidini seruiant, dici non possunt
 in quantam inuidiam uocent summum Pont. Quid enim ad uulgi aures accidere
 possit magis inuidiosum, quam si summus Pontifex cuius sunt partis uniuersam
 regere Ecclesiam nolit providere ut Episcopi in suis resident Ecclesiis. Nolle autem prohi-
 dere censebitur si per eum steterit, quominus residentia iuris esse Divini statuatur.
 Quod quidem uidetur adeo esse perspicuum, ut sit ea ueluti notatio quaedam im-
 pressa in animis hominum. Quam multis in locis ut ego quidem arbitror imme-
 rito male audiat summus Pontifex, nemo est qui nesciat, et tamen a maleuolis
 conflatum in eam inuidiam tantam uim uidemus habuisse, ut multae, eaq. max-
 imae nationes ab eo defecerint. Quid futurum autem censemus si per uniuersum
 Christianum orbem, quod maxime timendum est haec peruagetur fama nolle Pon-
 tificem ut Episcopi in suis Diocesibus resident: nolle autem directur si per eum steterit
 quod absit ne residentia iuris esse Divini statuatur. Cauendum, cauendum est
 inquam ne si hoc fiat non minus apud Catholicos quam apud haereticos laboret inuidia
 et tot pestilentissimis quae Christianum orbem uexant haeresibus accedat quod Deus auertat
 etiam schisma. Sed quod quaeso est peruersum eorum iudicium qui Pontificis auctoritatem eos
 tueri existimant de ea autem eos detrahere qui existimant Quasi uero sit aliquid quod
 magis faciat ad conservandam atq. adeo augendam Pontificis auctoritatem quam si omnes
 quibus sunt mandata munera Ecclesiae ut par est fungantur fungi autem qui recte possunt
 si ea ipsi deserentes Vicaria semper utantur opera? Cuiusmodi uero est quod dicis
 iussis Pontificis minus esse parituros Episcopos si in decreto addatur residentiam esse
 iuris Divini. Quamobrem? quia si a summo inquis accersantur Pontifice, aut
 iubeantur aliquo proficisci poterunt semper eius detrectare imperium, hoc praetextu
 quod iuris sit Divini residentia Tu ipse inquit Episcopus iussisti me residere Immo
 uero Deus iussit, non licet itaq. hinc mihi discedere. Ad haec facile est respon-
 dere. Non est magis sua Ecclesia obligatus Episcopus quam uxori maritus inquit Episcopus certe
 et inquit

et Ecclesiam ueluti quoddam spirituali contrahitur matrimonium. Quamuis
aut matrimonium sit uiri et mulieris cōiūctio indiuiduam uitae consuetudinem
retinens. non est tñ adeo arcta hac indiuidua uitae consuetudo ut non possit
maritus iustis de causis ab uxore aliquamdiu abesse. ita etiam Epūs quīs iure
Diuino obligetur residere. non tñ adeo perpetua astringitur residentia ut ei nō
liceat aliquantisper abesse iustis de causis. Quae quidem poterunt esse eiusmodi
ut non minus nitantur uiri Diuino q̄ ipsa residentia. Non est certe dubiū quā
si a Pontifice ad Concilium uocetur Epūs, aut in locum aliquem mittatur in quo
ad compescendam haereticorum rabiem sit eius opera ad tempus opportuna ac
necessaria, uel si quid sit aliud eiusmodi in quo agatur uel de religione uel de
Ecclesiae salute sit semper libenter pariturus Epūs ut qui satis intelligat cū ex
scripturis sacris sit perspicuum Petri Apostolorum Principis successorem
esse Christi Vicarium, se etiam obligari ad ei parendum in iis quae ad Eccliae
pertinent aedificationem nec si ab Eccl^a sua aliquamdiu abfuerit pro desertore
habendum, cum nec eam deserendi animo recesserit, et sua etiam Ecclesia pecu-
dere sit censendus, qui pro tota laborat Ecclesia, cum cōmuni salute etiam con-
tineatur salus singulorum. In his ergo non est dubium quin sit quīuis bonus
et sui officij non immemor Epūs sūmo Pontifici libenter pariturus, nec uentū-
rus ne si statutum fuerit iuris diuini esse residentiam ei parendo non uideatur
cōmisisse in Canonem. Neq; tamen negari potest a sūmo Pontifice nōnulla Epī
imperari posse quibus si non pareat non protinus Pontificis imperium detestasse
sed iustas attulisse causas propter quas iure sit excusandus non immerito sit
censendus. Nec ea solum intelligo quae aperte sunt turpia et plane indigna quae
iubeantur a Pontifice, sed ea etiam quae uidentur honorifica, et quae etiam ad
ipsius Ecclesiae aedificationem leniter intuenti uidentur conducere. Ut aut
quid mihi uelim facilius intelligas unico exemplo, eoque clarissimo rem totam
oculis subiiciam ex qua castra facile elucescant. Quid uidetur hodie magis
honorificum q̄ ad Cardinalatus a multis tantopere expetitam dignitatem
peruenire? Quid rursus ad Eccl^a aedificationem magis conferre creditur q̄
Pontifex eos Cardinales habeat a consilijs qui et doctrina excellent, et ea nita-
sunt

sunt sanctitate ut exemplo non minus prosint q̄ uerbo. Et tñ poterit esse eiusmodi
 Ep̄us qui si a Pontifice Cardinali galero oblato Romam euocetur longè melius
 ecclesia sit consulturus si oblatum honorem non admittens, et se excusans in sua
 diocesi maluerit ut ceperat rendere q̄ Romam proficiscens inane titulum qua-
 zere. Ponamus enim esse Ep̄um qui in ijs habet regionibus in quibus timeatur late
 serpens haeresis q̄ et libris doctissime et scriptis elegantissime compescat, et sua
 aultè populum in officio contineat. Ponamus ergo eum, q̄ remisso, qui honores
 causa offerebatur galero se excusare, et ita apud Pontificem agere. Ego sanctus.
 Pater quam possum maximas ago tibi gratias quod me indignum tanto honore
 sis dignatus, ego uero uel obuijs, ut aiunt, ulnis eum excepsissem, et arctissime
 essem complexus, si id mihi liceret, per meam uitae conditionem. Sed cum in eo
 gradu iam collocatus ut Episcopatu mihi iampridem mandatū administranti ab omni
 et scriptis, et concionum latratu lupos procul arcenti populo mihi commissio p̄ uerbum Dei
 sincere praedicanti, et omnes Ep̄i partis pro uiribus implenti, sit praesentia mea in mea
 diocesi necessaria, ignoscas quaeso si galero quantumvis honorificū minime duxerim
 esse accipiendum. Et certi cum quid ex eo euemisset, ut uerum dicam apud me considerans
 uideo si eum excepsissem q̄ rem fuisse reddituram ut accepto galero ipso iure meus uacaret
 Episcopatus, qui cuiam mandaretur in hoc infelicissimo, quo vigilantissimis pastoribus
 opus est, tempore, mihi ualde providendum censebam. Jam uero si per Cardinalatum ex
 Ep̄o factus essem non Ep̄us, et in Presbyterorum numerum essem cooptatus non
 immeriti censerer ab equis, quod aiunt, descendisse ad asinos. Ego certe non possum
 esse adeo Arianus ut non Ep̄i maiorem esse censeam dignitatem q̄ Presbyteri.
 Quantumvis ego fuisset Cardinalis nihil aliud fuisset q̄ Presbyter. Quod mihi
 adhuc fuisset grauius si cum in meo Episcopatu sit frequentissimus apud quē
 soleo concionari populus Romae mihi esset assignatus, cuiusmodi uir per multi-
 tudinem in quo nullus esset populus, et in quo esset eiusmodi ades sacra ut
 dignior uideretur in qua staret hanc q̄ ara. Dices fortasse Beatus Pater non
 esse cur recusem accipere galerum. Nam etsi ipso iure meus uacet Episcopatus
 eum tamen mihi redditum iri, ut qui quadam ueluti fiducia sit uersus mihi
 comendandus. futurum est ergo ut iam non uerus sed fiduciarius et comendatarius

ut uocant, Epūs Quod quidem tantum abest ut mihi persuaderi possit, ut nullam
rem aliam Christianae Rep. maiorem arbitrer creare perniciem q̄ hanc fiduci-
ariam Episcopatuū, et procul disitorum monasterior, Cardinalibus comendatione
qua nihil est q̄ Ecclesiar, et monasterior, eis comedenda propinare dum ipsi
Ecclesias et Monasteria deserunt Immo ne semel quidem inuisant hoc exem-
plum cum a Roma tamq̄ a capite ad caetera membra sit deriuatū. incredibile
est quantam calamitatem Xpi attulerit Ecc^{ie} tantum certe ut mihi Xpūs nos
respexerit et ad lapsam reparandam Ecclesiasticam disciplinam sanctissim^{us}
Pater inspirauerit, de Petri nauicula, cuius tu clauum tenes altum plane
uideatur. Quanam autē spes est fore ut lapsus reparetur ordo Ecclesiasticus
quamdiu Cardinales comendatorū sibi Episcopatuū, et monasteriorū fuentia pro-
uentibus quae ipsi ne per somnium quidem uiderint? Quam uerō hoc est mise-
randum, et planē deplorandum quod cum in Italia tot sint dioceses, ^{uix} tri uice-
simus quisq̄ Epūs in sua Ecclesia resideat, et populum pascat? Neg uero Ec-
c^{ie} fugere potest Beatiss^{us} Pater cum omnes fere qui Roma in aula tua magistratus
gerunt et muneza obeūt ex eorum sint numero et diebus festis in tuo sacello tan-
tam eorum uidere possis multitudinem ut fere ex ea iustus conscribi possit ex-
ercitus. An uerō cum eos uides non tibi quandoq̄ uenit in mentem quot illi
sunt Episcopi, tot in Italia te uidente, et permittente desertas esse dioceses? uis
ne te pro Christi uero quod tuus tibi tribuit Pontificatus gerere Vicario? eos oēs
a tuo conspectu ad suas quas deserunt eae Ecclesias expelle, populumq̄ docere
uerba Dei praedicare, et quae sunt Episcoporu partes implere compelle. nihil possit
facere quod fame uerbi Dei laborante populo possit esse gratius, et ad re-
parandam Ecclesiasticam disciplinam, quae est maxime necessaria accommo-
datus. An uerō cum tot sint in Italia Episcopi qui non resideant aequi censebis
ut ego Cardinalis creatus, et nihil secius Epūs fiduciarius Roma legens meo
exemplo ad non residendum coetivos Epōs incitem qui ad residendū Romae
essent expellendi Absit sanctissimē Pater ut quod uides planē iniquum
id a me

id a me fieri posse statuas. At dices fortasse quod aliqui uideri posset iniquum, æquum
 uideri poterit si consideres, quod cum futurus esses in sanctiss. totius orbis Christiani
 conuentu, in quo aguntur maxime, quæ ad Christianam Temp. attinent causa
 tu ex tuis consilijs adiumentum plurimum afferre posses. Ego uero de me tam præ
 clare non sentio ut meum consilium rebus hodie tam afflictis aliquid opis afferre
 posse putem: hoc unum scio ad profligandas hæreses et populum Christianum in
 officio continendum non aliud præsentius esse remedium q̃ si lapsa ecclesiæ
 austeritate repareretur disciplina. Quam sit autem difficile eam reparare ex hoc facile
 est conijcere, quod cum doctissimis et sanctiss. Cardinalibus Contarino, Sado
 leto Polo reformationis negotium mandasset sanctæ memoriæ Paulus VI. res
 hunc habuit exitum ut nullus inde secutus sit effectus. quæ autem sit causa
 ex se non parum difficilis ex eo est certe longè difficilior, quod sæpè contingat
 ut Pontifices, qui reformationem sedulo cupere præ se ferunt doctissimorum, et
 optimorum uirorum, quos ad se accersunt non ad reformationem quam in
 uulgus iactant, sed ad suam stabiliendam potentiam abutantur. hoc in te ca
 dere sanctus Pater tantum abest, ut existimem, ut te nihil esse magis et te, et
 nomine pium lubens et sentiam, et prædicem. Sed quoniam es in summo gradu
 potestatis collocatus, quo fit, ut multorum sermonibus aures tuæ pateant
 necesse est, tuq̃ me consilio nonnihil ualere existimas, non uerebor ea scribere
 quæ tuæ sanctitati coram scilicet dicerem. Nullos sanctiss. Pater maiores
 habes hostes q̃ tuos domesticos qui tibi perpetuo assentantes, et ea ratione
 ad amplissimos honores sibi uiam munientes, diuinam tuam potestatem
 et aulicam semper habent in ore. quam quidem si quisquam obstinato animo
 denegaret us in improborum numerum meritis esset referendus. falluntur autem
 et fallunt si qui existimant eam in eo esse sitam, ut tu prohibeas eos, quibus
 munera sunt mandata ecclesiastica tunc ut par est fungantur, et populum
 sibi commissum pascant. Quod cum explicari non possit absq̃ reuerentia, et
 atq̃ etiam cauendum est ne leui aliquo pretextu a suo officio a te Beatissime
 Pater

181
Pater auocentur Epi quoniam aut nihil est quod ardentissimis omnium bo-
norum uotis magis hodie exposcatur q̄ ut Ecclesiastica reparetur disciplina
tug, si illis adessem a me fortasse de ea re consilium peteres, paucis dicam
quod sentio, quod ut pro summa tua humanitate in bonam partem accipias
te rogo, et obsecro, non ea dicam quae forte ab assentatoribus audire es solitus
qui semper quae uicunda uidentur auribus tuis instillant sed quae uide-
buntur quidem paulo acerbiora sunt aut enigmatica. Omnium qui recte sen-
tuunt iudicio, ut Ecclesiae tibi commissae ex ijs salus pendeat uis o Pie Pon-
tifex sanctiss^e Ecclesiasticam reponere disciplinam? Vis certe. nec ma-
leuolorum qui de tua sinceritate detrahunt maledicta mundi contrarium
poterunt persuadere. Sed si uis, fac ut iudicium a domo Dei, a domo
inquam tua incipiat. Non uides, quam barbarico prope dixerim, luxu
aula tua tota disfluat? Cardinalium tuorum quantus sit comitatus q̄
multi anteambulones, quanta eos sequentium Episcoporum caterua
quam superbae sint eorum uestes. q̄ superbus comitatus ornatus, q̄ superba
etiam mularum frena, et epheppia, quam superba palatia? Quorsum in
urbe sunt, ac auditur tot equorum hinnitus, tam sonorus tubarum, et
modestia buccinarum clangor, tam horrendus bombardarum strepitus? haecine in
ea urbe in qua sita sunt duorum Christi Apostolorum corpora, qui ab
omni fastu fuerunt alienissimi, et haec ab ijs fieri, qui ut eorum sunt suc-
cessores, ita eorum oportuit uitam quo ad eius fieri potuit, imitari?
Sunt haec oia Beatissime, et Sanctissime Pater, corrigenda, totusq̄ hic
nimis superbus, et dissolutus uiuendi modus ad frugalitatem reducendus
Sed quomodo haec fieri poterit in tam corruptis hominum moribus. max-
ime cum nihil sit difficilius quam assueta relinquere? Ego quidem
nullam uideo aliam commodiorem rationem q̄ si reuocetur sextus Canon
Concily Chalcedonen. Consideretur quinam sint Romae tituli in quibus sit
presbiter

populus qui pascatur, doceatur, regatur, et sacramenta ei administrantur. Ad
 quemlibet horum titulos, cum eum uicere contigerit ordinetur Cardinalis, qui
 ordinatus in eo praedicandi, et sacramenta administrandi suo fungatur munere
 omni spe ei adimpleta potuerit alicuius commendati Episcopatus aut Monasterij
 in quo non possit residere. eum suus aliat titulus. Quod si id non possit,
 suppleat id quod deceat amplissimum Christi primum benignitate, deinde
 Constantini et Caroli magni (ut ceteros omittam) liberalitate, Petri Pa-
 trimonium. Ad eos aut titulos ordinari poterunt non solum Romani, sed etiam ex-
 terni de quorum doctrina, et nulli crimini affini vita erit satis constans fama modo
 ne sint Episcopi, aut alicui muneri Ecclesiastico addicti, quod non possint deservere
 Ceteri aut manes reuli, et in quibus nullus est populus omnino supprimantur
 Sed quoniam sunt in eis multa templa antiqua religione sacra, ut quae in honorem
 aliquorum Martyrum, aut aliqui sanctorum sunt consecrata, et ad quae
 festis anni diebus soleat populus convenire, providebit summus Pont. ut ea
 sacra loca mancant, et ad rem Divinam faciendam cum opus erit illic conue-
 niant. Sacerdotes ex alijs Ecclesijs haec nonnullis nova videbuntur, cum sint
 antiquissima, et a Synodi usq. Chalcedonen, quod Imperante fuit Martino
 Pontificatum aut tenente sanctiss. Leone primo, temporibus repetita.
 Nova aut videntur, quoniam per quandam negligentiam, ne dicam pravitatem
 sunt antiquata. hinc certi factum est ut non nova sint, sed veteres de yis quae
 Romae contra Ecclesiasticam disciplinam sunt quereles, quae nonnullam dederunt
 occasionem, ut vel tam multae haereses sint exorta, vel non tam cito sunt repressae
 haec Ecc. disciplina iacto veluti fundamento nihil est facilius q. reliqua super-
 struere. Nolo itaq. in yis exponendis ductius immorari sed ea cursim prose-
 qui, quae tibi Beatissime Pater sua sponte satis occurrerent Primum itaq. non est
 committendum ut uni plura mandentur munera Ecclesiastica hoc enim anti-
 quis plane repugnat canonibus Deinde tollenda sunt, quae cura rationem fuit
 in Beneficijs, ut uocant conferendis summi Pontificis praeventiones nec illorum
 conferendorum alia illi debet esse causa q. ut eor. suppleatur negligentia quoru
 sunt

sunt partes conferre, ut pote si ex alio ^{sexto} mense mense ipsi nondum contulerint. Regularia dentur regularibus, secularia secularibus; Residencia omnibus imperetur nec ab ea esse immunem nisi ad tempus certis et iustis de causis cuiq. concedatur. Concilia tam Metropolitanis q. Episcopi quotannis celebrentur in quibus et de ecclesiae negotiis mature et diligenter inquiratur, et in Ecclesiasticos, quos deliquisse constiterit, seuerè animaduertatur. Legati a sede Apostolica in diuersas orbis partes mittantur, qui quid ubiq. fiat diligenter obseruent, et ad summum Pontificem renuncient, ut si aliquos se malè gerere intellexerit, eos uel missis literis admoneat, et arguat, et si res postulauerit, eos etiam ad se euocat. ipsi aut. interea se integre et innocentè gerant, nec hoc sibi proponant, ut ordinariorum præcipiendo uices conferendi se et suos locupletent, sed potius dent operam ut Ordinarij in uiros probos, et qui suscepto munere pares esse possint, conferant. Ex tremum est quod mihi uenit in mentem Beatissime Pater, quod uel primum omnium est censendum, nempe ut quo ad eius fieri poterit, quaecumq. in curia expediantur Romana, expediantur gratis, et deleatur illa macula, quæ a prisca usq. temporibus uobi insedit. Omnia Roma esse uenalia. Hæc sunt sanctissime Pater, quæ si de Ecclesiastica reparanda rogares disciplina essem tibi responsurus. quæ cum tibi absens exposuerim, non est quod mea prius opera amplius tibi usui esse possit. Non est certe quod hac in re ullius consilium desideres. Nemo est qui melius consilium tibi dare possit, q. tu ipse, numq. falleris si te ipsum audies, te ipsum inquam Spiritu sancto afflatu ad Christi uniuersam regendam Ecclesiam. Nam qui te uniuersæ uoluit præesse Ecclesie non est dubium quin per Spiritum sanctum eas tibi sæpius immitat cogitationes, quæ summo Pastore sunt dignissima. Reformanda inquam Ecclesiastica disciplina tam in capite q. in membris. quas si regaris, et non sinas a tuorum domesticorum te improbis aduersi consilijs quæ dum suæ ambitioni seruiunt, ne tua minuat auctoritas se semper timere præ se ferunt, longe erit felicissimus tuus Pontificatus, ut

cuius

cuius tempore acciderit, ut quod tum multis iam seculis fuit optatum diuinitus concederetur, nempe ut tam fede lapsa restitueretur disciplina. Tibi certe quem Christus constituit suum Vicarium, et cui plenam contulit potestatem, cum ceteri Epi sint tantum uocati in partem sollicitudinis esse debet persuasissimum, neq alia ratione conseruatum, atq adeo auctum, et amplificatum iri tuam auctoritatem, quam si y quibus sunt munera mandata Ecc^{ca} in quibus Episcopatus praeceptum locum tenent ea, ut, par est, strenue et diligenter obeant. Quod quidem cum facere non possint si suas ecclesias deserant, nisi forte ad breue tempus, ac certis, et iustis de causis. Tibi etiam, atq etiam, providendum est, ut perpetuo Decreto esse necessaria Statuas residentiam. Quamobrem mihi quaeso ignoscas si oblatum galorum non acceperim: Neq enim mihi uel mille tanti sunt galari, ut ad quam me spiritus sanctus posuit regendam Dei Ecclesiam, eam deseram, et a lupis qui eam undique circumsistunt, a perniciosissimis inquam haereticis per summam indignitatem discerpi, ac dilacerari sinam. Hac si ille optimus et doctissimus Epus ad Pontificem galorum remittens, dixisset detrahere ne Pontificis uisus esset Imperium, an eas afferre excusationes, quas non posset summus Pontifex non accipere. Id aut si fecisset, ne longe melius Ecclesia consulisset, quam si accepto galero cum se duobus in locis uideret non posse residere iuris diuini non esse diceret residentiam, ut qui timeret ne si iuris esse diuini pronuntiaretur, eum a Canone non posset soluere Pontifex. Hinc certe sunt illae lachrymae, hinc tanta digladiatio, hinc tam uehemens contentio Cardinalium fere omnium, et eorum Episcoporum qui de Pontificia auctoritate aliquid detrahi agere ferre praese ferunt cum nihil magis formident, q ne Roma suis relictis delictis Episcopi munere praesentes per se fungi cogantur. Atq quod is quidem Episcopus nequaquam est uituperandus galero accepto ἀνεπίβητος γάλονα μὴ, imo sequutus sit nequaquam est uituperandus. Nam cum longissimi temporis praescriptione munita sit haec consuetudo ut idem possit esse et Presbyter Cardinalis, et fiduciarius Epus, comuni errore qui uis facit, si modo error sit ducendus, se potest fieri, maiorem quidem certe Rex repudiato q ex accepto

accepto galero gloriam fuisse consecutus, et de uniuersa Ecclesia fortasse me-
luis meritorius. Quod aut iuris Diuini negent esse residentiam, nescio quem
admodum sit excusandus, nisi fortasse dicatur id habere in mandatis, ut qui
sit Legatus, ne dicam an ligatus. Quod si ita sit, quanam potest esse spes
progressus Concilij? cum residentiam esse iuris diuini summus Pontifex,
qui id sua sponte debebat decernere, per uorum quod Deus auertat, aperta
prohibeat conspirationem. Videntur etiam Epi, qui hoc asserunt, hoc non temere
tuendum suscepisse. diuersos enim diuersa ad id possunt mouere causa.
Sunt enim quibus intoleranda, et uel Aetna monte grauior uideatur residen-
tia, quod a Romanis, quibus tam diu assueuerunt, et quae Circaeorum instar
poculorum eos dementarunt, delictis abstrahi, uel ipsa morte peius censeant.
Sunt qui a pinguiorum quos spe deuorauerant Episcopatum, et monaste-
riorum, et Cardinalitij etiam galeri diuturna expectatione momento temporis
decidisse non ferendum arbitrantur. Non desunt quos male habet, quod cum
quosdam magistratus, seu quadam munera a Pontifice representata emerint
pecunia, ea si in suis residendum sit Ecclesijs obire non posse, et quos ex eis
percipiant prouentibus se esse priuandos intelligant. Sunt alij minus mali, qui
libenter residerent et suo fungerentur officio: sed cum hoc etiam completatur
residentia, ut uerbum Dei praedicent, inscitia sua consilij hoc nomine abhor-
reant residentiam quod timeant ne si sit sibi concionandum, plane quod sit
esse uideantur nempe $\delta\upsilon\omicron\iota$ $\lambda\upsilon\epsilon\alpha\varsigma$ — Sunt alij quorum causa uidetur
esse paulo aequior, et quorum querela in Concilio est omnino habenda ratio.
Ii sunt qui in sua diocesi residere ideo aggreferunt, quod a sua exempti sint
Iurisdictione (canonicorum conuentus, et omnes beneficiorum collationes mi-
nimis quibusdam exceptis sibi reseruauit Pontifex. Atque ~~ea~~ ea sunt non
iuste quidem (quae enim iusta potest esse causa ut quis recuset suo fungi
munere) sed quae ad impellendum uim aliquam habent causa, ut tum acriter
defendant causam residentiam non esse iuris diuini, et quod eorum capi-
tibus uideo imminere, falsus utinam sum uates prudentes et scientes in
apertu

Asini ad
lyram.

apertum prostant exitum. At uos^{uos}, appello Alphonse Salmeron, et Jacobe
 Laines, quos ego non ignoro uros esse doctissimos, quosq; hactenus iudicavi
 esse optimos, et uere pros, uos inquam appello, et rogo quidnam uos mouet
 ut et sane tueremini sententiam, et miseris Episcopis qui ad suum præ-
 cipuum currunt exitum, frigidam ut aiunt suffunderetis. An non memi-
 nistis quam pulchrum uobis titulum usurpetis, ut uos dicatis sodales
 sodalitates Jesu: Si sodalitates Jesu^{uere} uos estis sodales, quod uobis uerbo
 tribuitis, reipsa ostendere. Jesu estis sodales Jesu gloriam querite. Et ne aliquid
 quod ad Jesu Christi gloriam magis faciat, q̄ si quos spiritus sanctus posuit Episcopos
 regere Ecclesiam Dei, y presentes ut par est, rite suo fungantur munere. ?
 Potestis ne esse Jesu sodales, et Jesu gloriam non querere? Non queritis
 aut si impedimento estis quo minus eius ministri ei seruiant. Non seruiunt
 aut si suis relictis Ecclesijs sue ambitioni seruiant, et libidini. Desinite in
 uulgus iactare uos auctoritatem summi Pont. Quid agant, quid moliantur, quid
 sibi proponant, qui residentiam Iuris non esse Diuini asserunt, est iam leppis
 notum et consordus. Pontificis Jesu Christi Vicarij autem uos dicitis defendere, et
 interea Jesum ipsum cuius est Vicarius ignominia, probro, et dedecore, quod in
 uobis est afficitis. An non hoc est Jesum ignominia, et dedecore afficere, eos qui
 eius cultui sunt dedicati ab eius cultu abstrahere, et ad otium, ambitionem, et
 libidinem traducere? Vultis ne Vicarij~~is~~ maiorem esse autem, quam eius cuius
 uices gerit? Vult Christus sibi honorem ab Episcopis haberi, sacrificia offerri, pro-
 pulum et uerbo, et exemplo pasci. Hoc si nolit Vicarius, et neglecto domino cuius uices
 gerit, in se omnem honorem transferri uelit, se coli, se obseruari, se frequenti Epi-
 scoporum comitatu ornari, is ne se pro Vicario, an potius pro domino gerere censen-
 dus erit? Desinite. Desinite inquam auctoritatem iactare Summi Pontificis. Pontificis
 autem nihil est quod magis conseruet, augeat, et amplificet, quam si perpetuo caueatur
 edito et decreto esse iuris Diuini residentiam cum ita futurum sit, ut Christus lau-
 detur, honoretur, et glorificetur, nec Pontificis auctoritas a Christi cuius uices gerit
 aucte, gloria, et honore potest separari nisi forte se non pro vicario sed pro
 dno

domino uelit gerere, et non principis Pastorum uicem sustinere, sed Tyrannidem
quod Oris prohibeat exercere. Quid uos inquam mouit, ut male sibi et Ecclesia
consulenti Pontifici, si modo uerum sit quod hoc Decretum nolit fieri, hac in re
gratificaremini? Nam cum ita uestrum institutum sit cœnobium, ut omnibus
qua sunt mundi renunciaueritis, proprietatem et possessionem omnem a uobis
abdicaueritis, rerum diuinarum contemplationi, bonisq; et pijs actionibus uos
totos dedicaueritis, non possum mihi persuadere uos aliquid ambire a summo
Pontifice. Sed quidquid sit, neq; enim me decet in rebus aliorum nimis esse
curiosum. Videtis quantopere ab omnibus omnium hominum ordinibus postulare
Ecclesiastica disciplina restitutio, qua est adeo necessaria, ut frustra scripturis
et argumentis quod minime est difficile conuincuntur, frustra anathematis ful-
mine, quod minoris q; fulgur ex uetro existimant, feriuntur a Concilio hære-
tici. Quamdiu oculis hominum obuersabuntur ministrorum Ecclesiasticorum, infirmis
aut curia Rom. abusus fieri non poterit ut populus contineatur in officio hoc
uidet prudentissimus, et religiosissimus Princeps Imperator Ferdinandus, qui
de ea re per suos Oratores sæpius admonuit Concilium, et scriptis ad Pont. Oris
quamnam esset sua sententia exposuit. Vident ceteri quoq; Principes, qui per
suos Legatos nihil aliud æque urgent. Immo uerò hoc solum urgent ut fiat re-
formatio. Videt Ill^{mus} et in primis Ill^{mus} Cardinalis Cotharingus cuius opera cum
in rebus afflictissimis Saxonia regno potuisset esse utilissima, omnibus post.
habitis uenit ad Concilium sedulo conaturus ut id persuaderet quod est
maximè necessarium. Vident ceteri omnes. ij soli non uident quorum ut ea
fiat maximè interest. Non uident aut ut existimo, quoniam Deus exco-
cauit eos, quia uult eos occidere. Huius reparandæ Ecc^{ie} disciplina et refor-
mationis caput est, et initium, ut provideatur, ut quilibet qui munus sus-
cepit Ecc^{ie} in sua resideat ecc^{ia}. Prouideari aut melius non potest quam si
Patuatur residentiam esse iuris diuini. Hoc cum intellexisset callidus
cacodemon, tum multos excitauit, quid enim aliud dicam? et Episcopos, et
alios

alios, qui hoc ius Divinum tam acriter oppugnent. Inter quos te esse mihi
Alphonse cum R.^{do} Patre Layna pro uetere nostra amicitia non possum non
dolere. Optarem quidem certe, ut si ipsa uobis persuadeat ueritas, et
ura dilbet conscientia iuris esse Divini residentiam, et uim imitati
Augustinum, careritis palinodiam. Digni certe estis qui omnem ingenij et
doctrinae uestra uim, quae est longe maxima, in hoc conferatis, ut iuris
Divini statuatur esse residentiam, et quod tot iam seculis frustra desideratum
est reparetur lapsa ecclesiastica disciplina. quod nisi fiat in hoc Concilio Deus
mala prohibeat, quae uideo impendere ordini ecclesiastico. Jam enim uidere licet
egressam iram Dei, quae iam gladium suum uibravit, arcum suum tetendit, et in
eo parauit uasa mortis. Non possum certe non timere ne si peccata nostra non
corrigamus, et ut melius in posterum uiuatur provideamus, euenturum tandem
sit quod praedixit Sibilla nempe eorum futuram ruinam. Et forte ex uno, ex
septem collibus ingentem eius ruinam aliquis conspiciat magna uoce exclamabit
Ecce Babylon magna &c. Hoc ne accadat Deus est a nobis precibus ac penitentia
placandus, et restituendo lapsam ecclesiasticam disciplinam reconciliandus
Ad hoc persuadendum ut fiat si omnes uros ingenij et doctrinae nervos
intenderitis, ea quae uos decet feceritis, et a deo maximam mercedem, nempe unam
mortalem gloriam referetis. Vale Tridenti in meo cubili. V. Cal. Apr. 1563

(48)

Epistola F. Petri Soti, quam moriens dictauit, ~~ad~~ ^{ad} suum Pont. mitti mandauit
XVI. Calend. May 1563

Beatissime Pater post beatorum ^{Redun} oscula

Nuper scripsi quaedam ad R.^{mu} Cardinalem Amulium, quae mihi uisa sunt maxime
pertinere ad honorem, et gloriam Dei, atq. etiam ad leuandam, et exonera-
ndam conscientiam meam, ut ea uidelicet meo nomine familiariter proponeret s.^h Vrae
tanq. supremo Christi in terris Vicario ac de me etiam semper optime merito

Nunc aut

